

Nr. 6
(1220)

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2017 m. vasario 10 d. *

Skleiskime Vasario 16-osios šviesą

Prieš 99 metus Lietuvos Taryba, įgaliota 1917 metų rugsėjį vykusios Lietuvos konferencijos, rinkosi priimti mūsų tautai nepaprastai reikšmingą sprendimą – pasirašyti Lietuvos Valstybės atkūrimo Aktą. Tai įvyko 1918 metų vasario 16-ają, siaučiant okupaciniams vėjams. Jų tada nepabūgta, kaip neišsigąsta ir 1991 metų sausio žvarbiosios nakties, kada mūsų širdys glaudėsi prie vienos – Tėvynės širdies.

Kelias iš Vasario 16-ajų prasidėjo nuo pirmosios lietuviškos knygos pasirodymo, ējo per mūsų tautiečių nacionalinės sąmonės augimą, kuriai didelės įtakos turėjo ir daugiašakė vyskupo Motiejaus Valančiaus veikla. Reikšminga buvo Jono Basanavičiaus 1883 metais pasirodžiusi „Aušra“. „Aušra“ prikėlė iš miego ir Vincę Kudirką. Pabudės Lietuvai, V. Kudirka dar ryškiai ragino ir kitus dirbt Lietuvos labui. Jis savo kilniais darbais ryškiai brėžė būsimos Nepriklausomos Lietuvos valstybės kontūrus, skelbė Šviesos, Tiesos, Doros ir Vienybės idealizmo idėjas.

Visų pavergtųjų tautų aktyvumą susitiprino Pirmasis pasaulinis karas. Karo pradžioje dar vyravo autonominės nuotaikos, tačiau Vokietijai okupavus Lietuvą – ši nuostata keitėsi. Svarstoma Lietuvos ateitis pokario metais.

Lietuvą budino JAV prezidento Vilsono „14 punktų“ deklaracija. Vilti atkurti Lietuvos valstybę susitiprino Vasario revoliucija pačioje Rusijoje.

1917 metų viduryje Vokietija leido sudaryti vietinę Lietuvos įstaigą, kuri tarpininkautų tarp gyventojų ir okupacines administracijos. 1917 metų rugsėjo 18–22 dienomis Vilniuje sušauktoje Lietuvos konferencijoje 214 atstovų iš visų Lietuvos apskričių nutarė siekti savos demokratinės valstybės sukūrimo. Buvo išrinkta Lietuvos Taryba. Jos pirmininku tapo Antanas Smetona, o vicepirmininku – Steponas Kairys. Taryba įsipareigojo atstovauti tautai ir siekti jos laisvės. Tarybos darbas okupacijos sąlygomis buvo nepaprastai sunkus, norėdama pasiekti savo tikslą, ji turėjo

diplomiškai laveruoti, net kurį laiką nusileisti Vokietijos reikalavimams. Tai rodo 1917 metų gruodžio 11 dienos pareiškimas, kuriame Taryba skelbė, kad atkuria Lietuvos valstybę su sostine Vilniu ir nutraukia visus ryšius su kitomis valstybėmis. Tai reiškė, kad Lietuva atsiskiria ir nuo Lenkijos, ir nuo Rusijos, kurių valdė norėdama sunaikinti.

Vasario 16-osios Aktas buvo pasirašytas, pirmininkaujant dr. Jonui Basanavičiui, su krikščioniškos santarvės ir idealizmo dvasia. Vienas iš 20-ies vyru, pasirašiusi šį dokumentą, Petras Klimas sakė: „Mes pasirašėme Nepriklausomybės paskelbimo Aktą, bendrą visiems lietuviams, kokių pažiūrų jie bebūtų, jei tik nenutolę jie nuo savo tėvynės, ir kurie bringina tėvų ir protėvių palikimą, trokšdamas vitos laisvės.“

(keliamai į 2 psl.)

LIETUVOS TARYBA
skelbia

Lietuvos nepriklausomybė
lietuvių Taryba savo posėdyje vasario 16 d. 1918 m. vienā balsu nutarė kreiptis į Rusijos, Vokietijos ir kitų valstybių vyriausybes šiuo pareiškimu:

lietuvių Taryba, kaičio vienintelę lietuvių tautos atstovybę, remdamas pripažintą tautų apsisprendimo teise ir lietuvių Vilnius konferencijos nutarimų rūgšėjo m. 18–23 d. 1917 metais, **skelbia atstant nepriklausomą, demokratiniuose paramatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine VIENIŪJE** ir tą valstybę atskirianti nuo visų valstybių rūsy, kurie yra buvę su kitomis tautomis.

Drauge lietuvių Taryba pareiškia, kad lietuvių valstybės paramatus ir jos santykius su kitomis valstybėmis privalo galutinai nustatyti kiek galima greičiau, susūkiant Steigiamasis Seimas demokratiniu būdu visų jos gyventojų išrinktas.

Vilnius, vasario 16 d. 1918 m.
Dr. J. Basanavičius, K. Bžanskas, M. Bržiška, S. Banaitis, P. Dovydaitis, St. Kudrys, P. Klimas, D. Matulaitis, V. Micunas, St. Narutavicius, A. Petrellis, Dr. J. Sutys, K. Sutys, J. Sutys, A. Stulginskis, A. Smetona, J. Smilgevičius, J. Staugaitis, J. Valiokaitis, J. Vilelis.

Išdaliję save Lietuvai

sandras Stulginskis.

Literatūrinę muzikinę kompoziciją Kęstučiui Geniui atminti atliko lituanistė, Kalbos premijos laureatė Violeta Bakutienė. 40 metų išdirbusi pedagoginį darbą, dabar V. Bakutienė ruošia autorines literatūrines muzikines kompozicijas patriotinėmis temomis mokyklose, veda literatūrinius vakarus, susitikimus su rašytojais, skaito lietuvių autorų kūrybą. Anot V. Bakutienės, ši kompozicija – tai galimybė geriau suprasti Kęstučių Genį, kaip žmogų, aktorių, poetą ir kaip Laisvės šaukli, pažvelgti į ne tokią tolimą istoriją nauju žvilgsniu, pasisemti draosos ir kilnių siekių.

Susirinkusieji į renginį išgirdo pasakojimą apie K. Genio gyvenimo vingius, jo drąsą ir pasiaukojimą, klausėsi K. Genio skaitomos poezijos įrašų, jo mėgstamos muzikos. Juk di-

džioji Kęstučio Genio poetinės kūrybos dalis, skirtos Lietuvai, sudaro mūsų dainuojamosios revoliucijos aukso fondą. Jo eilėraščiai „Pabudome ir kelkimės“, „I Lietuvą“ Atgimimo metais tapo dainomis.

Prieš 20 metus Amžinybėn iškeliavęs neeilinio talento kūrėjas daugiau kaip keturis dešimtmečius rašė paslapčia, nes jo sukurti eilėraščiai sovietmečiu negalėjo išvysti dienos šviesos. Pirmąjį jo eilėraščių rinkinį „Ugnies kryžius“ 1988 metais nelegaliai išleido pogrin-

Poeto Kęstučio Genio sūnus Gintautas (dešinėje)

džio spaustuvė „ab“. Jau atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, 1994 metais spaustuvė „ab“ išleido K. Genio eilėraščių rinkinį „Neišduokim Lietuvos“. Po metų pasirodė rinkinėlis „S.O.S.“ 1996 metų pabaigoje leidykla „Vaga“ išleido svarią, gražiai apipavidalintą K. Genio poezijos rinkinę „Po Svarstyklų ženklu“. Deja, poetas šios akmirkos nebesulaukė...

Anot V. Bakutienės, „jo poezija buvo ne protrūkis, bet logiškas žingsnis ir logiška širdyje nešiotų idealų išraiška. Nepalaužėjo ir sovietinio saugumo „pokalbiai“. Su begaline ištverme jis

garbingai ėjo, kitus savo kūryba kėlė ir stiprino visų viltį ir tikėjimą. Juk kiekviena karta turi savo dvasios vedlius“.

Vesta MILERIENĖ

Dēmesio

Kovo 18 d. (šeštadienį) 10.30 val. Kauno igulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19) įvyks XXIV LPKTS ataskaitinis suvažiavimas. Registracija nuo 9.30 val.

Delegatus maloniai kviečiame dalyvauti.

Įvykiai, komentarai

Bedvasis dvasingumo supratimas

Yra nerašyta tradicija – nekritikuoti naujosios valdžios darbo, kol nepraėjo nuo jos veiklos pradžios 100 dienų. Kad tokios taisyklės ne visada paisoma, pamatėme prieš 8 metus, kai po 2008-ųjų Seimo rinkimų TS-LKD, suformavusi valdančiąją daugumą ir Andriaus Kubiliaus vadovaujamą Vyriausybę, buvo apmėtyta akmenimis tikraja to žodžio prasme: neaišku, kokių jėgų suburta (o gal vis dėlto Valstybės saugumo departamentas išsiaiškino?) prie Seimo minia, stebėtinai panašia į „Jedinstvą“, émė daužyti pastato langus. Specialiosios tarnybos reagavo laiku ir efektyviai, riaušininkai buvo sutramdyti. Politiniai A. Kubiliaus Vyriausybės oponentai socialdemokratai teisino riaušininkus, neva pasipiktinusius „naktinės reformos“ sprendimais, tačiau patys supratę, kad riaušininko paleistas akmuo nesirenka, kam priklauso kaktą (socialdemokratui ar konseruatoriui?), nustojo ginti viešosios tvarkos laužytojus. Tiesa, „naktinės reformos“ nepamiršo ir vis nurodinėjo ją, kaip balsų konservatorių nusikaltimą. Žinoma, jie nekalbėjo apie priežastis, vertusias naujają valdžią griebtis tokiu neatidėliotinu nutarimų, deja, ir A. Kubiliaus problema buvo ta, kad jo viešųjų ryšių specialistai nepadarė nieko, kad žmonėms būtų išaiškinta tokiu skausmingu sprendimų būtinybė.

Kodėl kalbu apie senokai buvusius įvykius? Todėl, kad šiandien langų Seimui niekas nedaužo, nors nė 50 dienų nepraėjo, kai pasipylė naujosios valdančiosios daugumos keisti sprendimai, nuslėptos asmeninės gyvenimo subtilybės ir taip toliau. Padidinti mokesčiai, naujas Darbo kodeksas, iš-

augios kainos ir taip toliau, atrodo, nesujaudino visuomenės. Ko tik neatleisi mylimam „dievukui“ – iš pseudopatriotinių svaigimų dėl tautinio kostiumo, ir „padėjėjės“ su ruonio kailiniu klysteliu, ir su žaliųjų idealais niekaip nedelančio galingo visureigio, vilų ir namų saulėtojoje Ispanijoje... O neatleisti – reikštų pripažinti, kad per 2016 metų Seimo rinkimus mūsų valstybės piliečių dauguma, valdžią patikėjusi R. Karbauskio valstiečiams ir žaliasiems, Lietuvą užvijo nuo vilko ant meškos. Skamba dviprasmiškai, žinant, kad meška dažnai siejama su Rusija, kita vertus, o kodėl gi ne, jei valstiečių ir žaliųjų lyderis nesiskiria nuo rusų oligarchų, kurių prabangios vilos ir namai stovi kur nors jo kaimynystėje?

Taigi nepraejo nė 100 dienų, o „valstiečių“ lyderis nesitraukia iš skandalų, nesiliauja stebinti ir jo pasirinkti žmonės. Štai Seimo pirmininkas Viktoras Pranskietis Sausio 13-ąją pasivietė Rusijos ambasadorių draugiškam pokalbiui... Manot, paklausė, kada Rusija išduos Sausio 13-osios byloje įvardytus nusikaltėlius, davusius įsakymą ir šaudžiusius į žmones 1991 metų sausio 13 dieną? Nieko panašaus, pokalbis buvo draugiškas, tiksliau – pataikuniškas. Sakysite, reikia palaikyti gerus santykius su kaimynais? Žinoma – reikia, bet geranoriškumas turi būti abipusis, be to, jis turi ateiti iš stipresnio pusės. Ar taip yra? Nieko panašaus.

Rima Baškienė, Seimo pirmininko pavaduotoja, nuėjo dar toliau – ji émė liaupsinti Rusiją, iš kurios galima daug ko pasimokyti, ypač – dvasingumo. Vėliau R. Baškienė teisinosi, kad žurnalistai ištraukė jos žodžius iš konteksto,

bet... kaip vienoje LRT laiduje kalbėjo R. Valatka, Seimo pirmininko pavaduotoja nesigaudo geopolitinėje situacijoje, nes kalba apie dvasingumą šalies, kuri prieš mus kariauja informacinių ir ekonominės karą. Pasak jo, toks „valstiečių“ atstovės prorusiškumas nulemtas keiliu priežasčių: tai humanitarinio išsilavinimo trūkumas, pažiūrų ir mąstymo lygio žemumas. Visa tai aiškiai rodo, jog žmogus užima ne savo vietą.

Kovo 11-osios Akto signatarė Nijolė Oželytė išvis pasibaisėjo tokia Seimo pirmininko pavaduotojos R. Baškienės retorika – kaip galima kalbėti apie Rusijos dvasingumą, kai ji okupuoja kaimyninės šalies teritorijos dalį, žudo ne-patinkančius savo pačios politinius veikėjus, bombarduoja ligonines ir mokyklas Sirijoje, galų gale, nepripažista numušusi Malaizijos „boingą“ ir taip toliau. Kur nuves mus tokios politinės nuovokos veikėjai kaip R. Baškienė – į meškos glébi? Koks bent kiek sveiko proto turintis žmogus norėtų atsidurti meškos gniaužtuose?

Zurnalistai ižvelgė ir dar vieną dalyką: po Kėdainių tragedijos (kai motina su sugyventiniu nužudė mažametį sūneli) sujudus valstybės institucijoms, atsakingoms už vaiko teises, „valstiečių“ retorikoje atsirado terminų, kurie būdingi tik Rusijos viešojoje erdvėje naudojamai retorikai. Kas tai – sutapiamas ar aiški tendencija, iš kur „valstiečiai“ semiasi „dvasingumu“?

Jei jau kalbama apie valdančią daugumą, tai kyla klausimas – o kur joje socialdemokratai? Juk jie yra koalicijos partneriai. Ką jie veikia? Na, galima pastebėti, kad šiaip jau nekvailas užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius

sėdi savo vietoje, deja, kas nutiko, kad rusų separatistams atnaujinus karą veiksmus ir pradėjus apšaudyti Avdijivkos gyvenvietę, mūsų ministras „paragino visas puses nutraukti susirėmimus Rytų Ukrainoje, kad būtų galima išvengti humanitarinės krizės“. Tai tas pats, kas šeimoje, kurioje vyras nuolat muša žmoną (beje, Rusijoje tai jau leidžiama), raginti abi puses nekonfliktuoti... Ar ministras buvo nepasiruošę tokiai atsinaujinus agresijos prieš Ukrainą veiksmų situacijai, ar čia vykdė nurodymą semtis iš Rusijos „dvasingumo“?

Yra ir kitų žinių apie socialdemokratus. Pamenate, kaip į Valstybinės mokesčių inspekcijos vadovo postą buvo paskirtas pačio tikriausio socialdemokrato Broniaus Bradausko sūnus Dainoras? O jei taip būtų savo laiku koks nors konservatorius sūnų itaisės į analogiškas pareigas, nebūtų Seimo langai byrėję? Klausimas retorinis, bet kai Dainoras tapo VMI viršininku, langai nebyrėjo, tik, pasirodo, byrėjo valstybės ekonominis stabilumas, nes šis naujas viršininkas émė tarnauti ne valstybei, bet vadinamosioms interesų grupėmis (itariama, jog tai „MG Baltic“ ir „Vilniaus prekyba“).

Sakykite, ką norite, bet kas atsitiko mūsų žmonėms, kad nuolat iki apalpiamo besipiktinantis oligarchais ir interesų grupėmis, patys ima ir išrenka juos į valdžią?

Na, bet nekritikuokime naujosios Lietuvos valdžios, kol nepraėjo 100 dienų, leiskime jai dirbti! Nes nuo jaučia kūčia, kad visi iki šiol buvę skandalai tėra ledkalnio viršūnėlė.

Gintaras MARKEVIČIUS

Migracijos iššūkiai išlieka ES vadovų dėmesyje

Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė dalyvavo neformaliame Europos Vadovų Tarybos susitikime, kuriame aptarta, kaip užkirsti kelią nelegaliai migracijai, taip pat ir iš Afrikos šalių.

Artėjant Europos Sajungos 60-mečiui šalių lyderiai taip pat tarësi, kaip sutvirtinti ES, kad ji efektyviai atsakyti ir į šiandienos, ir ateities iššūkius.

Europos Sajungos ir Turkijos susitarimas parodė, jog migracijos srautus pažaboti įmanoma – per Balkanų šalis Europą pasiekiančių atvykelių skaičius jau sumažėjo 95 procentais. Tačiau daugelyje Afrikos šalių tēsiantis politinei suirutei, didėjant skurdui, auga ir naujų migracijos srautų rizika. Praėjusiais metais Viduržemio jūra į Italiją atvyko daugiau kaip 180 tūkstančių žmonių, o dingujujų jūroje skaičius kasmet pasiekia naujų rekordą.

Prezidentės teigimu, Viduržemio jūra neturi tapti nevilties jūra. Tam, kad užkirstų kelią naujoms migracijos kryptims ir žmonių žūtimi, ES privalo kovoti su žmonių gabentojais, stiprinti savo išorės sienų apsaugą ir bendradarbiauti su Afrikos valstybėmis, šalinama pamatinės migracijos priežastis.

Maltoje ES vadovai tarësi, kaip

padėti Libijai, kuri jau tapo pagrindiniais nelegalių migrantų vartais į Europą. Tam būtina stiprinti trapias šios šalies institucijas ir ugdyti Libijos pajegumus saugoti savo valstybės sienas bei kovoti su žmonių kontrabandininkais. Reikia ir aktyviai dirbti su Libijos kaimynais, kad migrantų srautai nepasiėktų šios šalies. Libijoje glaudžiantis beveik milijonui migrantų, taip pat svarbu gerinti sudėtingas jų gyvenimo sąlygas. Sioms priemonėms įgyvendinti ES vadovai numato skirti daugiau kaip 200 milijonų eurų iš ES lėšų.

Prisidėdama prie migracijos srautų iš Libijos suvaldymo, Lietuva taip pat siūs savo karius į ES misiją Viduržemio jūroje, kuri padeda saugoti ES jūrų sieną, stabdyti nelegalius žmonių gabentojus ir gelbėja skėstančius žmones.

Šiuo metu daugiau kaip pusė Europą pasiekiančių migrantų bėga ne nuo karo, o nuo ekonominio nepriekliaus. Todėl ES lyderiai tariasi, kaip sustiprinti bendradarbiavimą su pagrindinėmis migrantų kilmės šalimis Afrikoje ir padėti joms įveikti skurdą bei ekonominę nelygybę. Šalies vadovė pabrėžė, jog kovojant su nelegalia migracija, ES būtina veiksminga gerovės ieškančių migrantų grąžinimo politika. Todėl finansinė parama Afri-

kos šalims turi būti siejama su jų pasirūzimu priimti atgal nelegaliai į Europą atvykusius savo piliečius.

Artėjant ES jubiliejui, Maltos viršūnių susitikime taip pat diskutuota, kaip sutvirtinti Europos Bendriją. Prezidentės teigimu, visus šešis dešimtmecius ES užtikrino taiką ir leido kurti saugią ateityi milijonams žmonių. Lietuva pui-kiai supranta ES svarbą ir jaučia narystės naudą. Tam, kad pasitikėjimas ES augtų visose šalyse, būtina užtikrinti

žmonių saugumą, stiprinant ES išorės sienų apsaugą, kovą su propaganda ir hibridinėmis grėsmėmis. Taip pat svarbu užtikrinti žmonių ekonominę gerovę – ne tik skatinti ekonomikos augimą, bet ir mažinti skurdą, socialinę atskirtį, nedarbą, investuoti į švietimą ir naujas technologijas.

Europos Parlamento duomenimis, narystę ES naudinga laiko 86 procen-tai Lietuvos gyventojų.

Prezidentės spaudos tarnyba

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos

tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

**1 mėn. – 2,45, 3 mėn. – 7,34,
6 mėn. – 14,69 Eur.**

„Autonomijų“ kūrimas Kauno apskrityje 1919 metais

Europos Sąjunga vis nesiryžta prorusiškų „Donecko ir Luhansko liaudies respublikų“ Ukrainos rytuose paskelbti teroristinėmis organizacijomis. Briuselis galėtų pasimokyti iš Lietuvos, kaip reikėtų elgtis su tokiais anklavais – 1918–1923 metais atsikuriant Lietuvos valstybei, mūsų šalyje veikė mažiausiai penkios panašios „respublikos“. Šios marionetinės „savivaldos“ atsirado priešams bandant suskaldyti, apkarpoti, susilpninti Lietuvą.

Šiuo eilučių autorius 2013 metų kovą pristatė knygą „Varviškės „respublika“ (1920–1923) – apie Lazdijų kraštę, netoli Kapčiamiesčio, lenkų agitatorių įkurtą „Samorząd Warwizski“, todėl šioje publikacijoje apžvelgsmė tik „autonomijų“ kūrimą Kauno apskrityje 1919 metais.

Babtų „respublika“

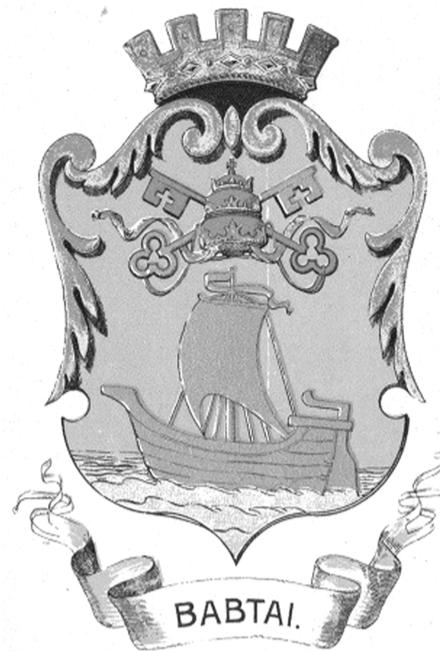
Prie bendrojo Nepriklausomos Lietuvos valstybės kūrimo ardymo prisidėjo ir vietiniai neramūs gaivalai. Nepaslaptis, kad daugelyje Lietuvos vietų nuo senesnių laikų buvo kalbama lenkiškai; tad kai kurie šitokie rajonai, Lenkijos agentų kurstomi, net viešai mėgino sudaryti savo atskirą „valstybę“.

1919 metų kovo pradžioje paskelbus pirmą naujokų šaukimą į Lietuvos kariuomenę, po mėnesio Ministrų kabinetas gavo Babtų valsčiaus kai kurių kaimų gyventojų lenkų kalba parašytą raštą, kuriame buvo rašoma, kad Babtai daugiau nenori priklausyti prie Lietuvos valstybės, kad jokių valstybinių mokesčių Lietuvai nemokės, pastočių neduos, netaisys kelių, savo vaikų (naujokų) į Lietuvos kariuomenę neleis ir taip toliau. O jeigu norima vesti su jais kokias nors derybas, tai siūloma kreiptis į jų štabą – „Kauno žemės komitetą“ Vilniuje. Lietuvos Vyriausybė, gavusi tokią Babtų „respublikos notą“, turėjo griebtis griežtų priemonių valstybinei tvarkai atkurti. Šią pareigą atlikti buvo pavesta Kauno karo komendantūrai, kuriai vadovavo karininkas Juozas Mikuckis. Jis suorganizavo ekspediciją garlaiviu, kuris plaukė Nemunu, vėliau Nevėžiu iki Babtų.

Ivykių dalyvis pulkininkas leitenantas Jurgis Bobelis 1929 metais taip apraše Babtų „respublikos“ likvidavimą:

„1919 metų balandžio 26 dieną, komendantu karininko Juozo Mikuckio vadovaujami, išvykome garlaiviu į Babtus. Atvykę į vietą, kareivius palikome garlaivyje, o mudu su komendantu nuėjome į miestelį pasiteirauti apie padėti. Reikia pasakyti, kad, išskyruis vietos kleboną, niekur negalėjome lietuviškai susikalbėti. Vietos gyventojai tyčia nuduodavo, kad lietuviškai visai nesupranta.

Atvykę į valsčiaus valdybą, pareikalavome, kad skirtų žmogų, kuris nurodymu gyvenamąsi vietas tų asmenų, kurie pasirašė Lietuvos Vyriausybei pasiūstąjį raštą. Pasirodo, kad jų dalis buvo iš Babtų miestelio, tačiau dauguma iš gretimo kaimo, anapus Nevėžio upės. Nakties metu surinkome visus „respublikonus“ ir atsigabenome į valsčiaus valdybą. Vedant suimtuosius iš anapus Ne-

vėžio upės, ménulis gražiai švietė mums kelią. Suimtiesiems iš šonų ėjo kareiviai, aš ėjau paskui juos. Labai nustebau, kai vienas iš suimtųjų, plikagalvis senis, nepatenkintu tonu ištarė šalia einantiems savo draugams: „Sakiau aš jums, kad nieks iš to neišeis.“ Idomiausia tai, kad anksčiau visi dėjos nemokai ir nesuprantą lietuviškai, o dabar taip charakteringai senis savo draugus lietuviškai pabarė. Paklausiau, ar jie moka lietuviškai. Jis atsakė: „Ponuli, mes visi gerai mokame, aš nežinau, ką tie durniai sugalvojo.“ Kitą dieną visi suimtieji buvo nugabentų į Kauną tardymui, taip pat išvyko ir komendantas. Aš su savo komandos mažesne dalimi buvau paliktas Babtuose dar kelias dienas, kad babtiečiai greičiau lietuvių kalbos išmoktų... Tačiau po 2–3 dienų visi taip gerai kalbėjo lietuviškai, kad manjau nebuvu kas toliau veikti ir gavės įsakymą grįžau į Kauną.

Vėliau tardant paaiškėjo, kad tai buvo darbas lenkų agentų, kurių pareigas ējo vietas dvarininkai ir jų sūnūs, slaptais atvykę iš Lenkijos legionų. Mat žmonės buvo tikinami, kad iš Lietuvos nieko neišeis, kad greitu laiku nuo Kėdainių atvyks Lenkijos kariuomenė ir viša Lietuvą užims, todėl reikia tam ruoštis, o su Lietuva jau iš anksto turi būti visi ryšiai nutraukti. Tokiam išdavikiškam darbui parinko labai patogų momentą, nes bolševikai puolė Lietuvą iš šiaurės rytų, lenkai uoliai ir skubiai kūrė visuose Lietuvos kampeliuose priešvalstybinius lizdus, ovokiečių okupacijos jungas dar tebeslėgė nualintą Lietuvos žemelę. Nepaisant visų pavojujų ir sunkumų, Lietuvos valstybė sugebėjo visas piktžoles iš savo žemės išrauti.

Visi kurstytojai buvo nubausti administracine tvarka, o ūkininkai tuoju susimokėjo mokesčius, atliko reikalingas prievoles ir buvo atleisti nuo baučių. Kaip paaiškėjo, juos sukurstė lenkuojantis Babtų valsčiaus viršaitis ir apylinkės lenkuojantys dvarininkai.

Veliuonos „komitetas“

Kaip ir kai kuriose kitose Lietuvos vietose, taip ir Veliuonoje atsirado priešvalstybinio gaivalo užuomazga ir ilgai nelaikdama pradėjo praktiskai savo tikslą

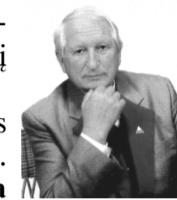

Sveikiname

Papuošti sidabru smilkiniu,
O širdy viešpatauja ramybė.
Išauginti vaikai, nugalėti vargai
Praeity vien praėjusių metų grožybė...
Tad būkit laiminga ir gyvenkit ilgai,
Lai gegužiai žaliais ir gruodžiai žvarbiais
Eina metai žingsniukais mažais...

90-ojo gimtadienio proga sveikiname Janiną JANKAUSKIENĘ, gyvenančią Kaišiadorių r. Palomenėje.

LPKTS Kaišiadorių filialas

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusį tremtinį, ilgametį choro „Atminties gaida“ narį Kostą Stasę JOCIŪ.

Linkime stiprius sveikatos, Dievo palaimos ir kad metams bėgant širdis išliktų kupina vilties, meilės ir skambiu dainų.

Klaipėdos PKT sąjunga

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname buvusius tremtinius:
Floridą AFONINĄ – 85-ojo,
Juozapą NORKŪ – 75-ojo,
Adolį BENIULĮ – 75-ojo.

Linkime sveikatos, ilgų gyvenimo metų ir Dievo palaimos.

LPKTS Jurbarko filialas

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Jonavos filialo narius:

Anelę PAULIUKVIČIENĘ – 85-ojo,
Meilutę Mariją ALKSNIENĘ – 80-ojo.

Nuoširdžiai linkime stiprius sveikatos, dvasios ramybės, laimingų ir džiaugsmingų metų bei Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Jubiliejaus proga sveikiname Juzytę JAKŠTYTĘ.

Linkime sveikatos, ištvermės ir prašome Dievo palaimos.

LPKTS Šakių filialas

sieki. 1919 metų birželio pirmoje pusėje Kauno karokomendantūroje buvo gaučiažiniai, kad Veliuonoje yra susikūrė kažkokis vietinis komitetas, kuris nuginklavovietos policiją ir įvedė savo tvarką. Gavus šią žinią, Kauno karo komendantas įsakymu buvo pasiūsta viena kuopa, karininkui Jočiui vadovaujant. Ši kuopa tais laikais buvo vadinama karo žandarais ir daugiausiai buvo naudojama administraciniams komendantūros reikalams; dažniausiai kramtoms daryti ir rareštams. Todėl ši kuopa, vykdama į Veliuoną, tikėjosi daug lengvesnio uždavinio, bet visainetiketajai teko susidurti su rimta ginkluota jėga ir po kelių susišaudymo valandų buvo išskaidyta.

Ivykių dalyvis pulkininkas leitenantas Jurgis Bobelis 1930 metais taip apraše Veliuonos „komiteteto“ likvidavimą:

„Gavus telefonu pranešimą apie įvykių su komendantūros žandarų kuopą, tuoju buvo įsakyta Mokomajai komandai vykti į Veliuoną. Tam reikalui buvo rekvizuotas garlaivis „Lietuva“ ir birželio 17 dieną 23 valandą, visai ramiai ir nepastebimai sulindė į garlaivį, išplaukė Veliuonos link. Likus 6–7 kilometroms, apie 2 val. nakties išlipome į krantą. Garlaiviu buvo įsakyta likti vietoje, o apie pietus atplaukti į Veliuoną ir ten sustoti. Išlipę į krantą, pasiuntėme į Veliuoną žvalgus, kurie sugrįžę pranešė, štai ką: yra susidaręs vienos komitetas, į kurį įėjina vokiečių kareivai-telefonistai Augustas Dehnė, Jonas Bakhauzas, veliuoniškis gyventojas Šulcas ir žinomas Veliuonos apylinkės plėšikas, vienos gyventojas Kazys Eichelis. Jie savo valdžioje turi apie 80

vokiečių kareivių-spartakininkų ir 4 sunkiuosius kulkosvaidžius. Veliuoną yra tik mažas jų ginkluotų jėgų būrys, apie 15 žmonių, o kiti laikomi Šilinėje (tada vadinosi Borki) už Veliuonos. Be to, Šilinėje laukiamas dar būrys, kuris turėjo atvykti iš Raseinių. Gautų žinių tikrumu abejoti neteko, nes mūsų žvalgai buvo tik iš vienos savanorių, kurie tarnavo mokomojoje komandoje. Jau iš Kauno vykdami, jie persirengė civiliškai ir Veliuoną, saviskiams padedant, jie išsiaiškino visas smulkmenas. Žvalgų būrelio vadovu buvo paskirtas Otonas Belenauskas, kuris puikiausiai įvykdė savo uždavinį

Turėdami smulkų žinių, birželio 18 dieną anksti rytą apsupome Veliuoną iš kelių pusių, bet gi suimti pavyko tik vienai „komitetčikų“, būtent Šulcą. Kitilai veliui persikėlė per Nemuną ir paspruko.

Užėmę Veliuoną, atkūrėme tvarką; laikinai suėmėme visus įtariamus asmenis ir, padarę kratą komiteteto būstinėje, suradome 2 fotografijas, iš kurių vienos gyventojai pažino, kad tai yra svarbiausiai riaušių organizatoriai A. Dehnė ir J. Bakauskas. Šulcą privertėme skambinti telefonu į Šilinę ir tvirtinti, kad Veliuonoje yra iš viso tik apie keliolika lietuvių, kad kiti komiteto nariai išbėgo į Šilinę, o jis dar slapstosi ir tuo tarpu yra dar laisvas ir laukia greitos pagalbos. Kadangi telefonas turėjo klausomajį vamzdelį ir dar atskirą vamzdelį, tad mums buvo labai patogu kontroliuoti pasikalbėjimą ir girdėjome, kaip iš Šilinės Šulcui buvo pranešta, kad už poros valandų garlaiviu „Reinhold“ atvyks pagalba.

(keliamas į 8 psl.)

Generolo P. Plechavičiaus rinktinės savanoris

Tęsinys.

Pradžia Nr. 5 (1229)

Sėkmingai pasprukės iš vokiečių naikinamos Vietinės rinktinės (VR) Marijampolės Karo mokyklos, Bronius Girdvainis su draugu viekšniškiu Jonu Virkučiu atsirado Kauno geležinkelio stotyje. Kariūnai jau buvo paieškomis visoje Lietuvoje, tad vokiečių patruliams dokumentų rodyti negalejo. Pavysko susirasti traukinį, vykstantį į Mažeikius. Jau pavakaryje jiedu išlipo Rekečių stotelėje, Jonas pasuko į savo gimtuosius Viešnius, o Bronius dar keturiolika kilometrų kulniavo iki giminuojų Gaurylių, buvusių Tirkšlių valsčiuje.

Tuo metu Girdvainių sodyboje su tėveliais Broniumi ir Julija gyveno dvidešimtmetis sūnus Jonas ir penkiolikmetė dukra Aleksandra. Kad sūnus Bronius mokosi Marijampolės Karo mokykloje, net ir kaimynams nebuvu žinoma. Visi galvojo, kad vaikinas tebėra Viešnių gimnazistas. Tad jaunuoliui gimtinėje reikėjo gyventi tyliai, apie tolesnius mokslus pamiršti. Padėjo tėveliui ir broliui Jonui ūkio darbuose, pasisamđe valsčiuje surašinėti ūkininkų pasėlius ir gyvulius. Žinoma, už darbą algos nemokėjo, tačiau gavo medžiagos kostiumui. Grįžtant frontui, vokiečiai kaimo gyventojus varė kasti apkasų. Aplink tyrojo įtampa, nes visi bijojo sugrižtančio rusiškojo okupanto... Taip bėgo dienos.

Raudonoji armija į Lietuvą įžengė 1944 metų liepą. Lietuviai ruošesi kartu su vokiečiais jiems pasipriešinti. Lietuvos laisvės armijos, buvę P. Plechavičiaus rinktinės kovotojai Žemaitijoje būrėsi į karinį darinį, mums geriau žinomą Tėvynės apsaugos rinktinės (TAR) vardu. I Izidoriaus Jatulio ir Jono Česnos vadovaujamą rinktinę traukė Telšių krašto vyrai, taip pat kovotojai iš Utenos, Rokiškio, Panevėžio, Biržų... Buvo liepos pabaiga.

„Tą vasarą pro mūsų sodybą iš šiaurės Lietuvos į Viešnius ir Sedą vyko jauni vyrai. Suvežimais, kai kurie ir pėsčiomis, – prisimena Bronius Girdvainis. – Užėjė į mūsų sodybą vyrai paprasė, kad juos pavėžčiau į Pievénus, kur stovėjo TAR dalinys. Sukrovė į vežimą tris kulkosvaidžius, kelis šautuvus, susėdome visi ir išdardėjome. Rusai tada jau artėjo prie Šiaulių. Girdėjau vyru pasiryžimą sulaikyti į Vakarus besiveržiančius rusus kartu su prie Ventos apkasus išsikasius vokiečiais. Kai juos nuvežiau į vietą, vyrai paliepė važiuoti namo...“

Rusų kariuomenė jie turėjo sulaikyti prie Sedos. Mūšiai vyko spalio 6-7 dienomis. Deja, Sedoje pasipriešinėmis greitai baigėsi. Suko į Vakarus vokiečių tankai, susvyravavo vokiečių kareivai, tad mūsiškiai neatsilaikė ir pradėjo trauktis pieva. Prieš tankams tai buvo geras taikinys. Vyrai slinko į Sedą, tačiau ten jau buvo rusų tankai. Baigėsi mūsiškiam saudmenų atsargos, tad kai kurie pasidavė į nelaisvę. Suskaiciuota, kad tame mūšyje žuvo 119 lietuvių – nuo eilinio iki pulkininko. 47 žuvę palaidoti Sedos kapinėse. Gyvi likę pasklidavo po apylinkes arba patraukė į Vakarus...

„Rusai Gauryliuose pasirodė spalio 9 dieną, – pasakoja B. Girdvainis. – Jų

tankai nuo Pievėnų atbildėjo per dar nenuimtus mūsų daržus ir bulvių laukus. Pašaudė, viską sutrypė, nors jiems šiose apylinkėse niekas nesipriešino. Paskui atslinko kareivių pulkai. Mūsų devynių kambarių troboje jie įrengė lauko ligoninę, kambariuose sukalė gultus. Šeimai paliko tik vieną mažą kambarėlį. Išvedė arklius, maistui išpjovė avis ir kiaule. Išgaudė paukščius. Paliko tik karves, kad sužeistieji pieno turėtų. Atėmė dviračius, iš namų išvykti neleido. Radę vienoje ūkio pastato patalpoje paklotų šiaudų, mus tardė, galvodami, jog ten slėpėsi vokiečių kareivai. Ligoninės personalas apsigyveno kaimynystėje, stambiu ūkininku Jonauskų sodyboje. Apliplėše ir jų ūkį. Laukėme, kad tik nevalyvi kareivai išsinešintų iš mūsų namų... Iškeliau, paliko jovalą. Teko ilgai plūsēti, iškopti jų paliktas šiuksles... Žemelei įdirbtį neturėjome arklių, liko tušti tvartai. Valsčiuje pasiskelbė nauja valdžia.“

Netrukus pradėjo šaukti lietuvius į kariuomenę. Dauguma jaunų vyru slapstėsi. Ir Bronius su Jonu turėjo ant tvarto po šiaudais, kiaulininko garde iširengė slėptuvės, o sode išskasė bunkerį. Broniuui pasisekė suklastoti dokumentus, pasijauninant vienais metais. Mat septyniolikmečių mobilizacija nelietė, tačiau Joną rusų baudėjai sugavo ir išvėzė apmokymams į Kazielską, Kalugos srityje. Jam buvo dvidešimt metų... Ten mokė naujokus kariauti, tačiau kol tie mokymai vyko, pasibaigė karas. Jonui Girdvainiui pavyko sugrįžti į Lietuvą.

Tirkšlių apylinkėse partizanai pasirodė jau po Naujujų metų, 1945 metų žiemą. Girdvainiai juos sutiko su supratimu ir užuojauta, maitino, skalbė drabužius. Besislapstantys būrėsi į būrius, jungėsi prie Žemaičių legiono. Bronius vykdė jų užduotis, laikėsi griežtos konspiracijos. Ryšininkais tapo visi šeimos nariai. Bronius turėjo sumanymą jungtis prie partizanų. Kartą sodyboje apsilankė Šatrijos rinktinės vadas Jonas Semaška-Liepa. Jis – buvęs Lietuvos kariuomenės kapitonas, dalyvavęs karė Vermachto pusėje, kovėsis Stalingrado mūšyje. Su adjutantu kapitonu S.Januškevičiumi ir dyviem ryšininkais naktinis miškais pasiekė Plungės miškus. Tapo Lietuvos laisvės armijos nariais, o J. Semaška paskirtas Šatrijos rinktinės vadu. 1945 metų rugėjį Žemaičių legiono narių susirinkime buvo išrinktas legiono vadu.

Sužinojės, kad Bronius noriapti partizanu, Jonas Semaška patarė jau nuoliui mokytis toliau, tuo labiau kad, pagal turimus dokumentus, mobilizacija į sovietinę armiją jo nelietė. Taip ir pasakė: „Eik mokytis į gimnaziją, o mes žūsim už Lietuvą...“

Bronius nutarė mokytis Mažeikiuose, iki kurių 22 kilometrai kelio. Ten jis mažai kas pažinojo. Į Viešnius važiuoti pabūgo, nes ten buvo dar likę bendraklasius, mokytogų, kurie žinojo apie jo išvykimą į P. Plechavičiaus Karo mokyklą. Tad 1945 metų rugėjyje Bronius tapo Mažeikių gimnazijos (dabar – Merkelių Račkauskos gimnazija) vienuoliuktu. Čia jau nedėstoma lotynų kalba, daugėjo rusų kalbos pamokų, įvestos SSSR istorijos, SSSR geografijos pa-

Bronius ir Jonas Girdvainiai Karagandos lageryje, 1956 metai

mokos, atkurtos pionierių ir komjūnimo organizacijos. Vėl prasidėjo trėmimai į Sibirą. Ištremti gimnazijos direktorius H.Bucevičius, buvęs direktorius J.Rainys, mokytojas A.Baranauskas, gimnazistai I.Venalis, M.Vanagas, I.Milevičiūtė, G.Bučytė. Gyveno Bronius Mažeikiuose tėcio pusseserės Reginos Mitkevičiūtės-Balčiūnenės šeimoje. Nors jie glaudėsi tik viename kambarėlyje, vietos užteko ir gimnazistui. Tėvai su broliu atvežė žiemai malkų, maisto. 1947 metais Bronius Girdvainis baigė vidurinę ir išvyko studijuoti į Kauną.

Broniaus tėvai sutiko, kad partizanai iš Nevarėnų kuopos jų sodyboje Gauryliuose išsirengtų naujus bunkerius. Pasirinko dvi vietas. Pirmoji – svirne po aruodu, kur iškasė apie keturių kvadratinės metrų patalpę, apie metro ir 70 centimetrų aukščio. Patekti į ją buvo galima tik per 30x30 centimetrų dydžio dangtį, viršuje buvo pripilta grūdų. Bunkeryje tilpo keturi žmonės.

Antrasis bunkeris įrengtas kiaulininke. Buvo iškastas grunte, ventiliaciją prisijungė prie kamino. Patalpose buvo langai į kiemą, tad iš visų pusų partizanai galėjo stebėti žmonių judėjimą išorėje. Tad vyrai jautėsi laisvai, vaikščiojo po kiemą, o bunkeriu nauodavosi tik pavojaus atveju.

Užuovėjā pas Girdvainius dažnai rasdavo ir Genutė Paulauskaitė-Sigutė iš Plinkšių. Žinoma, kad 1945 metų birželio 10 dieną netoli kaimo, miške, buvovydoma karienė-čekistinė operacija, kurioje dalyvavo Leningrado fronto kariuomenės kuopa, stribai ir milicija. Operacijos metu žuvo aštuoni partizanai. Partizanų ryšininkė Genutė turėjo slapstyti. Didelėje Girdvainių troboje buvo krosnis, o josviršuje – įduba. Tai ten merginai atrodė šilta ir saugu. Su šeimininkų dukra Aleksandrijos net nueidavo į Gaurylius, bet kai pasirodydavo kieme svečimi, mergina slėpėsi ant krosnies.

Kai Girdvainių sodyboje saugumiečiai rado bunkerius, šeimą išblaškė po lagerius, Genutė ieškojo užuovėjos kultur. Deja, 1951 metų sausio 21 dieną mergina kartu su draugėmis Ona Diržininkaitė-Lukšiene, Elena Gutkauskaitė-Sigute ir nežinomu partizanu žuvė per karienė-čekistinė operaciją Sedos

rajono Slėdų kaimo (dabar – Telšių rajonas) gyventojo Montvydo sodyboje.

1949 metų gruodžio 27 dieną Girdvainių sodyboje apsirengę partizanais pasirodė MGB Mažeikių apskrities skyriaus agentai-smogikai „Ažuolas“, „Siaubas“, „Dobilas“, „Vilius“, „Pantera“ ir Mažeikių MGB vyresnysis operatyvinis įgaliotinis Mezjanovas. Jis buvo apsibintavęs kaklą, vaidino nekalbantį, sužeistą. Mat nemokėjo lietuviškai ir bijojo išsiduoti. Apgaule per ryšininkus jie buvo susitarę susitikti su vietus partizanais. Atėjūnai, namiškius suvarę į trobą, lauke paliko sargybinį. Po pusiaunakčio pasirodė trys partizanai. Susitikę tarėsi dėl kito susitikimo. Išėjė kieman atsisveikino, ir tada į nuenančių partizanų nugaras pasipylė šuviai... Taip žuvo prisivilioti Alkos rinktinės Sedos Šatrijos kuopos partizanai: buvęs Lietuvos kariuomenės puskarininkis Nevarėnų kuopos vadas Jeronimas Kačinskas-Taifūnas, gimęs 1921 metais, partizanavęs nuo 1948 metų gegužės, iki tol kurį laiką dirbęs Pavenčių apylinkės sekretoriumi, Pranas Kačinskas-Ūkvėdys, gimęs 1927 metais, ir buvęs, tačiau nepasitraukęs vokiečių armijos kareivis Ugo Šlichteris-Kaizeris, gimęs 1909 metais. Smogikai vaidino nežinomą partizanų būrį, susitarė koordinuoti veiksmus. Net slaptažodžiais pasikeitė. Žuvusiuju kūnus smogikai liepė sodybos šeimininkui Broniui Girdvainiui sukrauti į vežimą ir nuvežti į stribų būstinę Tirkšliuose. Spėjama, kad prie stribyno niekinti kūnai buvo užkasti Tirkšlių žvyrdubėje. Žinoma, kad 1948 metų gegužę Bronius Girdvainis istojo į partizanų gretas. Tapo Alkos rinktinės Sedos kuopos partizanu. Savo siekiams pajungė visą šeimą.

Po šių įvykių ūkininko sodyboje kaltais tapo ir šeimininkai: Bronius Girdvainis, jų sūnūs Jonas ir Bronius buvo nuteisti kalėti ir išvežti į stribų būstinę Tirkšliuose. Spėjama, kad prie stribyno niekinti kūnai buvo tarandomos, tačiau bylos joms nesudarė...

Broniui Girdvainiui suteiktas Kario savanorio statusas, o jo tėveliui Broniui, motinai Julijai, broliui Jonui ir sereriai Aleksandrai – Laisvės kovų dalyvių vardai.

(Bus daugiau)
Stanislovas ABROMAVIČIUS

Pirmieji kariai savanoriai – Lietuvos nepriklausomybės simboliai

Pabaiga.

Pradžia Nr. 5 (1219)

Jau 1919 metų sausio–vasario mėnesiais rusų Raudonoji armija, užėmusi didesnį dalį Lietuvos teritorijos, veržės Kauno link. Menkai ginkluoti ir neaprūpinti mūsų kariai savanoriai stoją į žūtūtinę kovą su bolševikais. 1919 metų vasario 7–9 dienomis vyko atkaklės kovos ties Kėdainiais, 10–13 dienomis – ties Jieznu ir Alytumi. Nepaisant visų sunkumų, menkos ekipuotės Lietuvos savanoriai kautynėse su priešu parodė, kad sugebės apginti savo žemę. Sėkminges kovos pakelė krašto nuotaiką, ir Lietuvos kariuomenė pradėjo bolševikus stumti iš Lietuvos. Po sunkių kovų 1919 metų rugpjūčio 24–30 dienomis lietuvių visiškai išstūmė bolševikus iš Lietuvos teritorijos ir įėjo į Latvijos žemę, tuo padėdami latviams vaduoti savo kraštą. Ginant Lietuvos nepriklausomybę Lietuvos valstybei teko dvejus metus kovoti su bolševikais, bermontininkais, lenkais. Šis laikotarpis mūsų valstybei buvo labai sunkus. Jėgos buvo nelygios, tačiau lietuvių buvo stipresni savo dvasia, pilni ryžto, atkaklumo.

Kovoti už laisvę žadino žodžiu, plunksna ir ginklu

Tai atsispindi ir to meto savanorių kūryboje, kuri teikė jėgų, stiprino ne tik kare, bet ir tremtyje. Sunkiausiai gyvenimo momentais būdami toli nuo giminėjų namų, aplėsti nuo savo artimųjų žmonės kaip šiaudo griebėsi lie туviško žodžio, poezijos ir dainų. Iš kovos laukų ir tremties vietų atsivežta tiek daug buvusių tremtinų kūrybos darbų – poezijos ir dainų, kurios padėjo žmonėms atsilaikyti ekstremaliausiomis gyvenimo sąlygomis, išgyventi ir viša laiką jausti ryšį su tėvų žeme. Žmonės ir lageriuose, ir mūšiuose kartojo ankstesnių kūrėjų eiles ir dainas, skirtas Tėvynėi. Sakoma – ne vien duona žmogus gyvas. Kad išgyventų, žmogui reikalingas ir jo sielos palaikymas. Tie eileraščiai ir dainos kaip tik ir atliko ši vaidmenį, pakeldavo žmonių patriotinę dvasią, iš dainų ir eileraščių žmonės sémési gyvybinės energijos ir jėgų. Jie, kaip ir likimo broliai ir seserys, buvo tautos kankiniai, privalėję paklusti okupantų valiai, tačiau laisvi savo minčių pasaulyje ir vaizduotėje. Šios jėgos niekas nesugebėjo palaužti.

Šiandien į vėl dėkojame savanoriams kariams pirmūnams, kurie savo žygiais ir krauko aukomis iškovojo laisvę mums. Daug savanorių, pasižymėję didvyriška narsa ir ištverme ginant Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, apdovanoti Vyčio Kryžiaus ordinu. Nors bégantys metai daug įvykių ištrynė iš atminties, o to laiko amžininkai visi iškeiliavę Amžinybę, jų vaikai ir vaikaičiai, rankiodami po kruopelytę išbarstyta brangiausią mūsų tautos, valstybingumo ir jo kūrėjų istoriją, stengiasi išsaugoti savo tėvų ir senelių atminimą, nes patriotizmo, meilės tėvynei jausmas jau įrašytas jų genuose.

Vienas iš Vyčio Kryžiaus kavalierijų – Liudas Žukauskas – karininkas, Lietuvos nepriklausomybės kovų savanoris, Marijampolės bataliono 6-o pėstininkų Margio pulko kapitonas, karininkas.

validas, tremtinys. 1919 metų spalio 30 dieną Valstybės Prezidento įsakymu už narsumą mūšiuose su bolševikais apdovanotas 1-ojo laipsnio Kryžiumi „Už Tėvynę“. Už nuopelnus Lietuvai 2003 metų gegužės 7 dieną apdovanotas Gedimino ordinu. Liudas Žukauskas pasižymėjo ne tik kovose už Tėvynės laisvę, bet ir kaip poetas, pasirašinėjės slapyvardžiu Sakalinis, kurio eilės, persmelktos giliu kario patriotizmu, žadino lietuvių tautinę savimonę, kvietė į kovą už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Šis drąsus karo invalidu tapęs savanoris norėjo, jo paties žodžiai tariant, kad poezija pasiekta ir šių dienų jaunimą, kad jis suprastų, kaip sunkiai iškovota laisvė, bet dėl Tėvynėi paaukotos sveikatos nei jis, nei kiti karo invalidai, kaip yra sakės, nesigailintys. Šių savo įsitikinimų garbus vyras nekeičia iki gyvenimo pabagbos. 1938 metais buvo išleista poeto ir kovotojo Liudo Žukausko-Sakalinio eileraščių knyga „Širdis ir plienas“. Nuo tos dienos praėjo 79 metų.

Kaip pagarbos, meilės ir dėkingumo ženkla savo senelio atminimui aš, vairė, parengiau antrajį senelio eileraščių rinkinio „Širdis ir plienas“ leidinį. Nors apie savo senelio gyvenimą žinau ne tiek daug, kiek norėčiau, tačiau jaučiu pareigą prisidėti prie senelio atminimo įamžinimo – surinkti kiek galima daugiau informacijos apie jo gyvenimą, kovą ir kūrybos periodą, ir galbūt kada nors parengti leidinį visą informaciją sudėjus į vieną knygą. Jau kurį laiką renku asmeninį archyvą.

Lazdijų kraštas dovanojo narsų kovotojai ir poetai

L. Žukauskas gimė 19 amžiaus pabaigoje, 1894 metų rugpjūčio 25 dieną, Lazdijų rajone, Maišymuose, knygnešio šeimoje. Pradžios mokslus išėjo Seinų keturklasėje mokykloje. Užaugės pasirinko karininko profesiją. Baigė karo mokyklą Maskvoje. Buvo Pirmojo pasaulinio karo dalyvis. 1918 metais, pradėjus pirmajai karininkų registracijai Lietuvoje, birželio 24-ąją L. Žukauskas užsiraše sąraše 22-uoju. Iš viso iki spalio užsiregistravo 41 karys.

1919 metais L. Žukauskas tapo Lietuvos nepriklausomybės kovų savanoriu. Mūšiuose buvo sunkiai sužeistas, tapo invalidu. Isėjęs įatsargą, dirbo tarnautoju. 1923–1924 metų dirbo Seinų apskrities viršininku. Buvo Lietuvos karo invalidų sąjungos narys. Nuo 1928 metų kartu su J. P. Barčiumi, A. Kuosa ir kita, buvo žurnalo „Lietuvos karo invalidas“ redaktoriumi. Taip pat buvo laikraščio ir radiofono bendradarbis, sukūrė ir išvertė prozos kūrinių iš rusų kalbos, rašė radijo vaidinimus.

Pirmuosius eileraščius, skirtus Lietuvos kariuomenei, pradėjo rašyti 1918 metais, dar Vilniuje. 1938 metais išleido eileraščių rinkinį „Širdis ir plienas“. Taip pat jo poezijos paskelbta leidinyje „Tremtinio Lietuva“ (1990), tremtinų poezijos knygelėje „Anglim ant beržo tošies“ (1989).

Likimo vingiai

L. Žukausko gyvenimo istorija ir jo asmenybė – tautinio sąmoningumo, meilės tėvynei ir patriotizmo pavyzdys. Meilė

Tėvynėi suteikė jėgų kovose, patriotinių jausmų nesugebėjo užgesinti nė tremtis.

1941 metų birželio 14 dieną L. Žukauskas kartu su šeima – žmona Juze Avižienyte ir trimis sūnumis (Liudu, Stasiu ir Juozu) – sovietų buvo ištremtas į Sibirą, Tomsko sritį. Ten, tremtyje, toli nuo giminų namų, laukė žiaurus, nepakeliamai sunkus, dažnai ties gyvybės ir mirties riba balansuojantis gyvenimas, kažkuo panašus į daugumos lietuvių atsidūrusių Sibire, kalėjusių Sibiro gulaguose. Bet jis atlakė. Išgyveno. Neprarado vilties sugrįžti į Lietuvą.

Pasibaigus karui atrodė, kad pagaliau baigsis ir visos kančios. Tačiau 1946 metais buvo tik jų pradžia. Tais metais prasidėjo areštai. L. Žukauskas buvo areštuotas Parbige, žiauriai tardytas, galiausiai nuteistas pagal sufabrikuitą kaltinimą (už antisovietinę veiklą) 10 metų lagerio režimo. Žmonai net neleidus perduoti jam šiltesnių rūbų, išvežtas kalėti į Itatkos lagerius. Iš kalinimo vietų į tremties vietą grįžo tik po Stalino mirties, 1956 metais. Čia gyveno dar iki 1963 metų. Nors daug kam pavyko išvykti į Tėvynę iškart, L. Žukausko šeimai laisvė buvo tik teoriškai. Nors Maskva buvo seniai reabilitavusi, Lietuvos SSR vyriausybė ilgai delsė, kliudė, vis surasdama priežasčių neleisti sugrįžti į Tėvynę. Tremties epopėja aprašyta L. Žukausko žmonos Juzės (vyro meiliai vadintos Ziute) knygoje „Nelaukta kelionė“: „Slinko laikas. Vieni metai keitė katus. Lenkai senai visi išvykę. Žydų, kurie turtingesni, irgi kelios šeimos išvykę, o mes liekam „visam gyvenimui“. Mat leidimas išvykti nemažai kaštavo aniemis turtinėmis: „Jeigu turėčiau tris auksinius laikrodžius ir 1000 rublių, tai ir aš išvažiuočiau...“

Bet ta diena atėjo. 1963 metų tremtiniam pavyko grįžti į Lietuvą. Grįžę apsigyveno Žukauskų sodyboje Česniškėje. Ten ir mes su téveliais kartą buvome atvykę aplankytis senelių. Tas vaiškiškas prisiminimas apie įsimintiną viešnagę išsirežė mano atmintin visam laikui. Atsimenu didelį sodą, bulvių laukus, daržą, jaukų nameli, pečių, garuojančius senovinius puodus ir varškės sūrio kavapą. Močiutė pati sūrį darė, ir man jis buvo toks skanus! O jo kvapas iki šiol man primena tos senus laikus ir viešnagę pas senelius Česniškėje.

Ir dar didelį išpūdį paliko obelų sodas... Gimiai Sibire. Niekada anksčiau nemačiai tikro obelų sodo, neskyniai obuolių tiesiai nuo medžio. Obuoliai buvo nepaprastai sultingi, saldūs, aromatingi. Nuo jų delnai ilgai kvepėjo obuoliais, ir aš dažnai juos pridėdavau prie veido, kad dar kartą įkvėpčiau obuolių aromato. Pasenelius jaučiaus labai gerai. Buvo nepaprastai jauku. Toks né su kuo nepalyginamas laimės jausmas, žinojimas, kad tave myli ir priima visa širdimi. Rytais bėgdavau į sodą, kur ganési gyvuliukai, tvenkinys plaukiojo paukščiai – antys ir žąsys.

Senelis smarkiai neprigirdėjo, nėšiojo klausos aparą – tokius kištukus su ilgais nutisusiais baltais laidais, o sakyti jam reikėjo į specialų garsiakalbij. Aš kartais savo skambiu vaikišku balseliu, matyt, kalbėdavau per garsiai, nes

senelis išimdavo kištukus, trynė ausis, bet niekada manęs nebarė, kad kalbu per garsiai. Paglostydavo man galvą, pareguliuodavo aparatą ant mažesnio garso ir vėl išsidėdavo į ausis. Kitus kartus senelius lankydavom Alytuje. Ten jie gyveno pas mano dédę. Persikėlė į Alytų pardavę savo sodybą, kadangi jau sunku buvo prižiūrėti ūki. Apie senelio poetinius gabumus buvau girdėjusi iš močiutės. Senelis mėgo prisiminti senus laikus, dažnai man rodė senų nuotraukų albumus, pasakojo apie kiekvieną nuotrauką, paskaitydavo man eiléraščių, skirtų močiutei jaunystėje ir dvelkiančių švelnumu, ilgesiu, meile. Mane pakerėjo jo žodžiu ir minčiu nuoširdumas, švelnus jausmingumas.

Poeto ir karininko širdies ir plieno daina

Apie 1938 metais senelio išleistą eileraščių rinkinį „Širdis ir plienas“ buvau girdėjusi ir anksčiau, bet pirmą kartą rankose laikiau jį tik 2015 metais. Spalio mėnesį pageltusi, laiko dulkių paženklintą knygelę pavyko nusipirkti pagal skelbimą iš žmogaus, pardavėjusio senas savo tėvų bibliotekos knygas. Jaučiu begalinį dėkingumą tam žmogui ir savo kolege, kuri pagelbėjo ieškant šios knygelės. Si knyga paliko man didžiulį išpūdį, sukrėtė savo didžiuu patriotizmu ir širdingumu, jautrumu Lietuvos ir jos žmonių likimui, begaliui noru ginti savo kraštą, netausojuant save, nesislepiant už kitų nugaros, nežinant, kas laukia po kiekvienos kovos, bet gyvenant viena mintimi – laimeti! Nepasiduoti priešui, kovoti už kiekvieną savo Tėvynės žemės pėdą.

Eileraščiai gyvai vaizduoja to meto įvykius, užsikreti tais išgyvenimais, negali likti abejingas ir atsiriboti nuo jausmų. Kiekvienas žodis al suoja meile savo kraštui, begaliui noru matyti Lietuvą laisvą ir laimingą. Senelio poezijos knyga sujaudino iki širdies gelmių, sukelė daugybę minčių, privertė giliai susimąstyti ir apie mūsų šeimos likimą. Pradėjau ieškoti informacijos ir nemažai jau radau. Atmintyje iškilo vaikystės prisiminimai, tėvų pasakojimai, vaizduotėje atsigaminio atskiri gana ryškūs epizodai, kai kurie įvykiai. Atsirado begalinis noras domėtis savo šeimos šakniumis ir istorija, surinkti visą informaciją ne tik apie senelį, bet ir visą giminę.

Dideliam mano pasididžiavimui ir džiaugsmui, pirmasis (kiek man žinoma) ir artimiausias žmogus, kuris nėjo prosenelio pėdomis ir netikėtai pasuko į kariuomenę, – dukrytė Margarita, anglų kalbos filologė. Baigusi universitetą Margarita susidomėjo žygiais, po to įstojo į savanorius, o vėliau ir į karinę tarnybą. Baigė bazinius karinius mokymus ir šiuo metu tarnauja. Matyt, genuose užprogramuota buvo. Įvyko tai, kas turėjo įvykti, neabejoju, kad dabantiniai Lietuvos kariuomenės savanoriai lygiai taip pat, kaip pirmieji Lietuvos valstybės pagrindų kūrėjai, esant reikalui, būtų ne mažiau atsidavę ir, jei reikėtų, be jokių svyravimų stotų į kovą dėl Lietuvos laisvės.

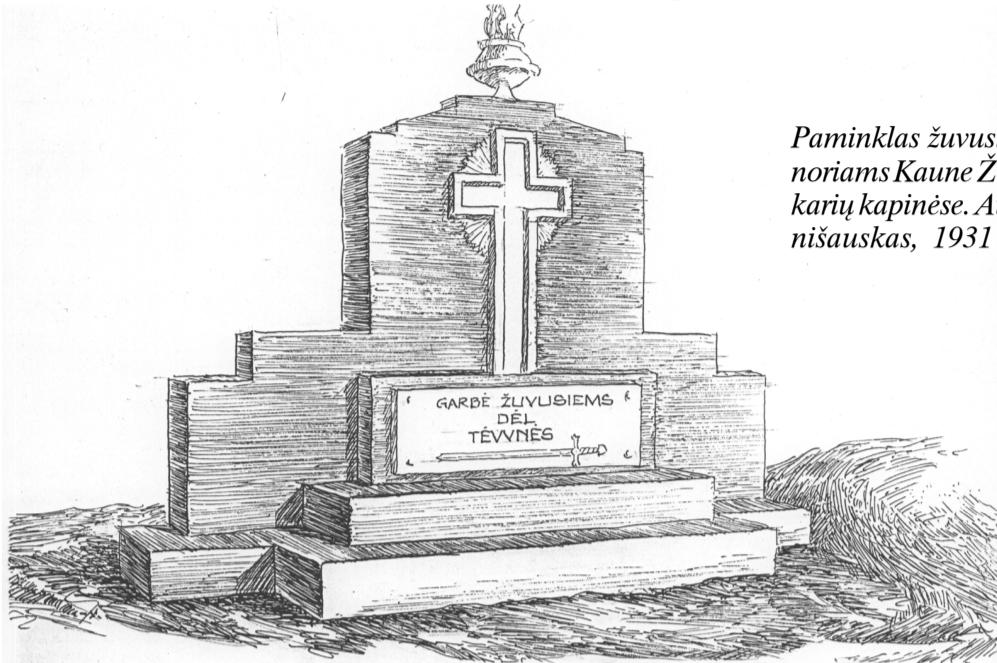
Liuda ŽUKAUSKAITĖ-ISTIGEČEVA

2017 m. vasario 10 d.

Esame, kol gyva atmintis

Paminklai Jono Lukšės piešiniuose

Skelbimai

Kviečiame švęsti Valstybės atkūrimo dieną

Vasario 16 d. (ketvirtadienį)

10 val. šv. Mišios Kauno šv. Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje (Nepriklausomybės a. 14A).

11 val. eisena į Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelį.

11.30 val. varpų muzikos koncertas Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje.

12 val. iškilmingas minėjimas, Vyčio Kryžiaus ordino vėliavos pakėlimo ceremonija, jaunesniųjų karininkų kursų vadų priesakos ceremonija, gėlių padėjimas Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje.

12.40 val. Kauno igulos vienetų prisistatymas-ekspozicija Vienybės aikštėje.

Po minėjimo kviečiame į LPKTS salę išgerti arbatos (vaišės suneštinės) ir pasiklausyti koncerto:

13.15 val. Kauno buvusių politinių kalinių ir tremtinių choras „Ilgesys“ (vad. B. Paulavičienė ir M. Šikšnias), 14 val. Kauno Aleksandro Stulginskio mokyklos – daugiafunkcio centro mišrus choras „Gimtinė“ (vad. R. Vaičekonis).

Vasario 15 d. (trečiadienį) kviečiame į Lietuvos valstybės atkūrimo dienos minėjimą Kruonio miške.

17 val. šv. Mišias Kruonio bažnyčioje aukos Kaišiadorių vyskupijos vyskupas Juozapas Matulaitis.

18 val. iš Kruonio miestelio aikštės į mišką, kur užkasti 1946 m. vasario 15-osios naktį žuvę trys Lietuvos partizanai, pajudės iškilminga eisena su vėliavomis, deglais, žvakėmis ir gėlėmis.

Miške paminėsime žuvusiųjų atminimą ir Valstybės atkūrimo dieną.

Dalyvaus karo istorijos klubas „Partizanas“, Kaišiadorių kultūros centro folkloro ansamblis „Verpeta“, Kruonio kultūros centro moterų vokalinis ansamblis „Svaja“, Rumšiškių kultūros centro folkloro ansamblis „Praviena“, folkloro ansamblis „Kupolė“, Vilniaus bočių ansamblis „Volungė“.

Prašome nepamiršti šiltai apsirengti ir apsiauti, pasiimti žvačkių, deglų, vėliavų ar vėliavėlių.

Pasiteirauti tel. (8 346) 47 373, 8 682 65 678, 8 615 29 907.

Užjaučiamė

Nuoširdžiai užjaučiamė TS-LKD PKT frakcijos Šiaulių r. pirmininką Alfredą Jonušką dėl tėvelio mirties.

LPKTS Kuršėnų filialas, choras „Tremties varpai“

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė
Maketavo Ignas NavickasAdresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204
El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645

Ats. sask. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorijabe, baltų dėmių“ remia

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 1820 egz.Kaina
0,61 euroSPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĒMIMO
FONDAS

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Bronė Gedvilaitė-Bekerienė 1923–2017

Gimė Pužų kaime, Skaudvilės valsčiaus viršaičio šeimoje. Mokėsi Varlaukio pradinėje mokykloje ir Skaudvilės gimnazijoje. Po karo kartu su mama ir seserimis išsijungė į partizaninį judėjimą. Visapusiškai padėjo partizanams maistu, apranga, nakvyne. 1945 m. daržinėje irentoje slėptuvėje slėpė ir slaugė sužeistą partizaną Antaną Norkū-Antošką ir būrio vadą Joną Stainį-Saturną. Tačiau slėptuvė buvo susekta, partizanai gyvi nepasidavė – nusišovė, o Bronytę su šeima areštavo, kankino tardydami ir nuėis 15 m. katorgos. Kalėjo Vorkutos lageriuose, ten dirbo anglies kasyklose. Iškalėjusi 10 m. buvo išleista be teisės grįžti į tévynę. Vorkutoje ištekėjo už kauniečio, kario savanorio Stasio Bekerio, nuteisto 25 m. katorgos, susilaikė sūnelio Edvardo. Vėliau grįžo į Kauną, giminė antras sūnus Saulius. Sulaukė trijų vaikaičių ir provaiškaitės. Kartu su sūnumis Sausis 13-osios naktį budejo prie televizijos bokšto ir parlamento. Buvo laiminga sulaukusis laisvos Lietuvos.

Palaidota Kauno r. Karmėlavos kapinėse.

Stasė Andriulienė

Salomėja Mačionytė 1928–2017

Gimė Panevėžio r. Juostininkų k. ūkininkų šeimoje. 1948 m. šeima išstremta į Buriatijos Ulan Udė miestą. Motina mirė Sibire. 1958 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Panevėžyje. Dirbo „Ekran“ gamykloje.

Palaidota Troškūnų sen. Juostininkų kapinėse. Nuoširdžiai užjaučiamė artimuosius.

LPKTS Panevėžio filialas

Marija Tvarkūnaitė-Barzdienė 1935–2017

Gimė Ukmergės aps. Žemaitkiemio valsč. Brazgių k. gausioje ūkininkų šeimoje. Baigusi Žemaitkiemio pradinę mokyklą, dirbo tévu ūkyje. 1951 m. su šeima išstremta į Krasnojarsko kr. Novosiolovo r. Ulažų k. Dirbo išvairius ūkio lauko darbus. 1958 m. grįžo į Lietuvą, sukūrė šeimą su to paties likimo draugu. Gyveno Anykščių r. Kurklių mstl. Užaugino sūnų ir dukterį. Buvo nepaprastai darbštū, meniška, jos rankomis išsiuvinėta daugybė paveikslų, bažnytiniai rūbai.

Palaidota Kurklių miestelio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiamė dukterį, sūnų ir tris brolius.

LPKTS Anykščių filialas

Janina Dicevičiūtė-Stasiūnienė 1937–2017

Gimė Čigoniskių k. Salako valsč. Zarasų r. 1949 m. išstremta į Sibirą, Irkutsko sr. Zalarinsko r. kolūki „Vlastj“ sovetov“. Dirbo melžėja. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Sukūrė šeimą, užaugino sūnų Vytautą ir dukterį Dalią.

Palaidota Smalvų kapinėse.

Artimieji

Mečislovas Cerebejus 1935–2017

Gimė Varėnos r. Švendubrės k. ūkininkų šeimoje. 1951 m. kartu su tévais, broliu ir seserimi išstremtas į Krasnojarsko kr. Kansko r. Į Lietuvą grįžo 1955 m., tačiau buvo paimtas į kariuomenę. Grįžes apsigyveno Švendubrėje, vėliau Druskininkuose.

Palaidotas Švendubrės kapinėse.

LPKTS Druskininkų filialas

Prisimenant dvasingąjį poetą Bernardą Brazdžionį

„Baltas, baltas, kaip vyšnios viršūnė,
Žydro veido, kaip žydras dangus,
Kaip vėlė, kaip vėlė nemarūnė
Per pasaulį keliauja žmogus.“

Tauriojo Sajūdžio laikų bendražygis, filmų kūrėjas, dizaineris, fotografas Jonas Jakimavičius pakvietė mane savo gimtinėn Pasvalin, iš kurio kažkada Amerikon išvykės tūlas vandrauninkas, sunarstęs graudžią dainą „Užaugau Pasvaly, pas savo tévelį, išėjau vandravot, sau laimės pajieškot“ ir palikęs ją mums visiems ilgai atminčiai ir graudiems pasidainavimams – pakvietė, kur M. Katiliškio bibliotekos, švenčiančios savo aštuoniasdešimties metų gyvavimo sukaktį, darbuotojai buvo surengę savo kraštiečio, tautos šauklio, iškilijo Poeto Bernardo Brazdžionio šimto dešimtujų gimimo metinių paminėjimą. Jonas yra susukęs puikų filmą, poetui viešint gimtinėj, jo vaizdingos nuotraukos džiugina pasvaliečius, vis primindamos ir neleisdamos užmiršt savojo Poeto.

Pasvaliečiai labai myli savo krašto žmogus – bibliotekos salė buvo pilnai pilnutėlė ji tebeatsimenančių ir jo nemačiusių. Labai nudžiugino puiki Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos moksleivų – padedant mokytojoms Reginai Grubinskienė ir Vitalijai Indrišionienei – parengta programa su Poeto eilémis ir joms pritaikyta muzika. Gražu buvo klausytis, kai gimnazistai jausmingai, ne atmetinai deklamavo ir dainavo savo garbiojo kraštiečio eiles, išsamiai pasakojo

apie Poeto gyvenimą ir kūrybą.

Kai mūsų kraštas tiesiog garuote gравo tautos atbudimo, pakilimo karščiu aštuoniasdešimt devintaisiais, Poetas, jau peržargstęs aštuonis savo dienų slenksčius, bet žvalus, džiugus ir gyvybingas, vaikščiojo po savo gimtasis vietas. Tuo metu buvęs Kultūros skyriaus vedėjas Vidutis Lauraitis lydėjo Poetą per jo apdainuotus, eilėse išmyluotus Stebeikelius, Žadeikius, Krinčiną, užtatai ir turėjo ką gausiai, iškalbinėti prisimint iš tų pasivaikščiojimų su Poetu po jo mintyse ir svajonėse išliūliuotas veteles...

Miela buvo klausytis Suaugusiuų švietimo skyriaus metodininkės Gražinos Sakalauskienės, Lijanos Markevičienės, direktorės Danguolės Abazuriūnienės – ir vis apie mielajį poetą.

Fotografijų parodą „Sugržimas Tévynėn“ pristatė jos autorius Jonas Jakimavičius. Jonas dar surezgė ir savo kraštiečių paegzaminavimą: dovanoję nuotraukas su Poetu išvardijusiam

daugiausia jo slapyvardžių. O jų būta apie dvi dešimtis, ne tik žinomiausias Vytės Nemunėlio ar Rudnosuoko Meškiuko. Nuotraukų gavo ir padeklamavusieji Bernardo eiléraščius. Jonas yra prifilmavęs ir prifotografavęs savo kraštiečių, jų įvairiausius susiejimus, rašytojo pasvaliečio Jono Mikelinsko bibliotekos atidarymą ir kitokių saviškių pasibuvimų.

Aš padainavau, pagiedojau ir paskaičiau Bernardo eilių. Grožėjaus unikalia, išskirtine, taupija, greitakalbe pasvaliečių šnekta, prašiau kasdien šnekėt tik ja, ypač vaikų – ją gerai išmokt ir niekuomet neužmiršt.

Buvo pristatyta paroda „Bernardo Brazdžionio asmenybės atskleisties ženkli fotografijose ir dokumentuose“ ir parodytas filmas.

„Latakų latakais liūtys nuėjo,
O mano téviškės tuščios sodybos
Vis nesitraukia pagairejė véjo
Iš amžinosis sargybos“...

Irena BRAŽĖNAITĖ

Odė tévynei

Tévyne, mes žygius tau,
kaip džiaugsmo alelių,
širdžių aukas ir meilės
vainikus sudėsim
šventujų tavo gojų,
šventų miškų tavujų
per gentkartes, per amžius
mus siekiančiam pavėsy.

Sugriuvo kaip šešeliai
šventovės akmeninės,
išdraskė vėtroras aukurus,
ir išnešiojo vėjai
ir pelenus, ir priesakas
seniems dievams tévynės,
kur mūs tévų tévai
šventoj maldoj sudėjo.

Tévyne, tau mes grūvančių,
tau akmenio šventovių
nei ant kalvų, nei giriose,
nei kloniuos nestatysim:
tvirtesné ir už plieną tu mum
kaip šventovė stovi,
pati tu mūsų žemės kelio
aukaras didysis!

Prabrékš skaistus pavasaris,
ir tu matei kadaise,
kaip dygo daigas dirvoje,
kur tavo sūnūs krito,
ateis žiema, ir tu esi iškentusi
jā baisią,
paraus rytai, ir tu esi pabudus
vieną rytą...

Tévyne, tavo pasaka man
už visas pasauly...
jā sekā visas pievos man,
visi žali laukai mūs,
kaip Paukščių tako sidabre tik tu
viena kaip saulė –
gyva lig saulės vakaro būk
miestuos mūs ir kaimuos!

„Autonomijų“ kūrimas Kauno apskrityje 1919 metais

(atkelta iš 4 psl)

Žinodami, kad greit atvyks vokiečiai, išsiuntėm žvalgus Raudonės link, užėmėm Veliuonas aukštumas ir laukėme. Apie 15 valandą pastebėjome aplaukiantį garlaivį. Greitai įsitikinom, kad tai aplaukia garlaivis „Reinhold“. Kažkaip sužinojome, kad šiuo garlaiviu gržta ir pasprukę iš mūsų rankų svarbiausiai riausiu vadai. Čia vėl mums teko savo belaisvių „komitetčiką“ Šulcą panaudoti. Jam buvo įsakyta tuojuo sėsti į laivelį pasitiki aplaukiantį „Reinhold“ ir pasakyti vokiečiams, kad lietuvių Veliuonoje yra ne keliolika, kaip jiems buvo Šulco telefonu pasakyta, bet apie šimtą. Kad išvengtų nereikalingų aukų, jie turi tuoju palikę ginklus garlaivuje išėti į krantą ir išduoti riausiu organizatorius – vadus. Šio reikalavimo neįvykdžius, i jū garlaivui bus paleista ugnis. Mūsų garlaivui „Lietuvaitei“ buvo įsakyta pasiūrosti plaukti.

Ką Šulcas jiems pranešė, spręsti, žinoma, sunku, bet tuoju pastebėjome, kad vokiečiai nenorėjo gražiuoju pasiduoti, nes jū garlaivis, dar nepriplaukęs Veliuonas, jau pasuko arčiau prie Suvalkijos krantų, ir vokiečiai, nepaisyda-

mi mūsų duodamų signalų, paleido garlaičių visu greitumu.

Ilgai negalvodamas, įsakiau savo padėjėjui leitenantui Rudaičiui tuoju susodinti komandą į garlaivį ir vytis „Reinholdą“, o aš su dešimtimi vyru strimgalviais nusiritome nuo kalno ir leidomės bégte vytis. Smarkiai vokiečių apšaudomi, vis tik tai apie porą kilometrų vijomės viškelio pakrūmėmis Seredžiaus link.

Jau buvome visai nuvargę ir pora mūsų silpniesnių vyru buvo priversti atsilikti, bet štai, mūsų laimei, sutikome važiuojant į Veliuoną 2 vežimus. Rodos, pats Dievas juos atsiuntė. Pasukom vežimus atgal, susėdome ir, paleidę arklius zovada, per 10-15 min atsidūrėme gerokai garlaivio priešaky. Prisitaikę prie vienos, paleidome į aplaukiantį garlaivį keletą salvių ir tuoju pastebėjome, kad keliamas aukštyn baltas skarmalas ir garlaivis stabdomas. Saudymą nutraukėme.

Paėmės 3 vyrus nuėjau prie kranto, likusiems liepiau atidžiai sekti vokiečių veiksmus ir, reikalui esant, paleisti ugnį. Priėjės prie kranto daviau ženkla, kad skirtu nuo garlaivio laivelį. Pastebėjome,

kad atplaukia ir „Lietuvaite“, kurioje buvo visa mūsų komanda. Nuotaika pagerėjo, širdis, rodos, émė smagiau plakti. Laivelui priplaukus prie kranto, kiek gaišavom, jog laimėtume daugiau laiko, kad garlaivis su mūsų komanda kiek arčiau prisiartintų.

Kai mūsų garlaivis buvo jau visai arti, sėdome į laivelį ir priplaukėme prie „Reinholdo“. Ir be galos nustebome, kai pamatėme, kad visi ginklai jau buvo sudėti vienon krūvon, o kareiviai kitame laivo gale. Ilipės į garlaivį, pirmiausia pareikalavau išduoti vadus Augustą Dehnę ir Joną Bakhauzą. Buvo atsakyta, kad čia garlaivys jų nėra. Nepasitenkinęs gautu atsakymu, atlikau garlaiviję nuodugnią kratą ir abu „ponus“ radau prisiglaudusius prie garlaivio ratų, sparnų. Palyginus su fotografijomis, pasirodė tie patys esą. Matyt, vargšai turėjo nemaža baimės, kad slėpėsi tokioj pavojingojo vietoj: juk garlaivij paleidus būtų buvę į kotletus sumalti. Ši tuos du vyrus ir, be to, iš anksčiau „pažistamą“ Šulcą ir visus ginklus persigaibom i savo garlaivį.

Pasiėmėm iš kranto ten paliktą rezervą (iš viso 7 žmones) ir jau buvome

bemėginių plaukti Kauno link. Bet pasirodė, kad „Reinhold“ sužeistas ir todėl „Lietuvaite“ turėjo tą nevidoną vilkti.

I Kauną laimingai grįžome jau temstant. Vadus organizatorius pristaciau Kauno karos komendantui. (Ta pati vaikara suimi tieji vokiečių kareivai buvo perduoti vokiečių generalkomandai, Šulcas pateko į lietuvišką cypę, o Eichelio suimi nepavyko, nes, išbėgęs iš Veliuonas, jis vėliau į „Reinholda“ drauge su kita, matyt, nejilipo). Apie įvykių parašiai smulkų raportą. Tačiau komendantas karininkas Mikuckis pirmojo mano raporto nepriėmė, sakydamas: „Rašyk trumpai ir švelniai, nes tavo raportas pateks vokiečių vyresnybei, o siaip visko rašyti negalima, nes pablogės santykiai su generalkomanda.“ Ir ištikrujų, nors vokiečiai visada patys į mus kibo, bet generalkomanda savo griežtais raštais duodavo suprasti, kad lieťuviai esą kalti. Tad gavęs tokį visai teisingą komendanto nurodymą ir žinodamas bendrą padėtį, ko tik neparašiau, net kad vokiečiai ties Veliuona mane su mokomaja komanda blynais vaišino...

(bus daugiau)
Gintaras LUČINSKAS